

INFO LGOG KRING HORST,

zevende jaargang, nummer 16, 24 maart 1997.

Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap Kring Horst.

INFO LGOG KRING HORST verschijnt tweemaal per jaar:
in maart en september.

Uiterste inzenddata kopij: 15 februari en 15 augustus.

Redactieadres: St Odastraat 80, 5962 AW Horst,
telefoon (077) 398 1717.

INHOUD

Van de redactie	3
Programma 1997	4
Agenda 23e jaarvergadering	5
Verslag 22e jaarvergadering	6
Verslag over het jaar 1996	8
Lezingen 1997	13
Excursie 10 mei naar Tongerlo en Mechelen	15
J. M.W.C. Schatorjé, Omzien bij een veelbetekenend jubileum	16
Historisch Educatief Platform	
Evaluatieverslag van het project 'het kasteel'	22
G. Lenssen, De algemene begraafplaats van Horst	
Laatste rustplaats van zwerver	25
Heemkundeverenigingen	27
Overleg heemkundeverenigingen 18 november 1996	28
Musea	
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer	30
Schatkamer Sint Lambertuskerk	31
Streekboerderijmuseum De Locht	32
Koperslagersmuseum P. van der Beele	33
Museum Bert Coppus	34
Limburgs Museum	35
G.F. Verheijen, Nieuwe publikaties	37
Het bestuur	45

Van de redactie

In de uitgave die verschijnt tijdens de jaarvergadering wordt altijd veel aandacht besteed aan het voorbije jaar. Uit het verslag van de secretaris blijkt dat het ledental zich gelukkig weer stabiliseert, zelfs iets is gestegen. Het ledental schommelt intussen al sinds 1980 rond de 150. Alle leden sporen we aan belangstellende familieleden en vrienden lid of gezinslid te maken.

Dit seizoen loopt ten einde, nog één lezing en één excursie. Beide activiteiten zijn bijzonder. Henk Stoepker heeft zich grondig voorbereid op zijn lezing over de opgravingen van in WO II verwoeste kerken in onze regio: maandag 28 april! De meiexcursie brengt ons naar de abdij van Tongerlo en de stad Mechelen. Er is gezorgd voor ruime keuzemogelijkheden: zaterdag 10 mei!

Deze aflevering van *INFO LGOG KRING HORST* staat ook in het teken van een afscheid. We nemen afscheid van de heer G.F. Verheijen, de man die 25 jaar vanaf het prille begin in 1972 een belangrijke rol heeft gespeeld in onze vereniging als secretaris en ook als redacteur van *INFO LGOG*.

LGOG Kring Horst en Sevenum heeft een activiteitenprogramma dat bestaat uit lezingen, excursies en cursussen. Daarnaast zijn belangrijk de contacten gelegd met de scholen, de musea en de heemkundeverenigingen in Horst en Sevenum. Een speciaal oogmerk daarbij is het wekken van belangstelling bij de jeugd. Uitgebreide informatie hierover staat ook weer in deze aflevering.

In de rubriek *Nieuwe publicaties* worden een aantal recent verschenen uitgaven van regionaal belang besproken. Het grote project van Loe Derix, *Oud Horst in het nieuws*, nadert dit jaar de voltooiing. Er komt een speciaal registerdeel voor een vlotte toegang op alle delen. Over een mogelijk vervolg laat de heer Derix ons (nog steeds) in het ongewisse.

De regionale musea vragen bij voortduring om onze aandacht, zoals u ook nu weer kunt vaststellen in de rubriek *Musea*.

We hopen dat u *INFO LGOG* weer met veel genoegen zult lezen.

Y. Hermans-Cuppen   G.F. Verheijen

Programma 1997

De lezingen worden gehouden in Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 in Horst, telefoon zaal (077) 398 8343.
Alle bijeenkomsten beginnen om 20.00 uur.

27 januari: LEZING

De heer professor dr P. Nissen hield een lezing over het onderwerp: Parochiebibliotheken na het Concilie van Trente en de librije van Horst in het bijzonder. Er waren 33 toehoorders.

16 februari: EXCURSIE

Op zondag 16 februari werd een kleine excursie naar Heerlen georganiseerd. Dertien leden brachten een geleid bezoek aan het Thermenmuseum en de Stadsgalerij aldaar.

24 maart: JAARVERGADERING EN LEZING

De heer mr. Th.J. van Rensch uit Gronsveld zal na de 23e jaarvergadering spreken over: Broederschappen, gilden en schutterijen in Horst van de middeleeuwen tot in de twintigste eeuw.

28 april: LEZING

De heer drs H. Stoepker uit Amersfoort zal een spreekbeurt verzorgen over: De opgravingen na WO II van de verwoeste kerken in Horst, Sevenum en Grubbenvorst.

10 mei: EXCURSIE

Excursie naar de abdij van Tongerlo en de stad Mechelen.

Jaarvergadering

Op maandag 24 maart aanvang 20.00 uur wordt de 23e jaarvergadering gehouden in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst, telefoon (077)398 8343.

AGENDA

1. Opening en mededelingen.
2. Verslag 22e jaarvergadering, 26 februari 1996.
3. Verslag over 1996 van de secretaris.
4. Verslag over 1996 van de penningmeester en verslag kascontrolecommissie (J. van Enkevort en M. Raassens)
5. Benoeming nieuw lid kascontrolecommissie (M Raassens aftredend).
6. Bespreking bestuursbeleid.
7. Bestuursverkiezing. Mevrouw drs A.P.M. Gielen-van Bommel is aftredend en herkiesbaar. Het bestuurslid en secretaris G.F. Verheijen is aftredend en niet herkiesbaar. Het bestuur stelt voor in zijn plaats de heer J.M.G. Kelleners te benoemen. De heer Kelleners is al vele jaren lid van LGOG Kring Horst. Hij is bereid het secretariaat op zich te nemen. Het bestuur stelt voor mevrouw Gielen te herbenoemen en de heer Kelleners te benoemen als bestuurslid.
De leden kunnen andere kandidaten voordragen. Een dergelijke voordracht moet voor de aanvang van de vergadering bij het bestuur zijn ingediend, voorzien van de handtekeningen van tien leden en de kandidaat.
8. Rondvraag.
9. Sluiting van de jaarvergadering.
10. In de pauze wordt *INFO LGOG* nummer 16 aangeboden. Na de pauze zal de heer mr. Th. J. van Rensch uit Gronsveld, werkzaam bij de Rijksarchiefdienst te Maastricht en oud-bestuurslid van LGOG Kring Horst, een lezing houden over:

Broederschappen, gilden en schutterijen in Horst van de middeleeuwen tot in de twintigste eeuw.

VERSLAG 22e JAARVERGADERING 26 FEBRUARI 1996

1. **Opening en mededelingen.** Voorzitter J. Schatorjé opende 's avonds om acht uur in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind de tweeëntwintigste jaarvergadering van LGOG Kring Horst en Sevenum. Volgens de presentielijst waren 50 leden aanwezig. Het financieel jaarverslag lag ter tafel.

Berichten van verhindering zonden: de heren R. Fasol, G. Poels, J. van Osch, J. Billekens en mevrouw M. Wijnhoven. Herdacht werden de in 1995 overleden LGOG-leden M. Perree-Houben, F. van Lieshout en L. van Bommel. Verder werd herdacht de heer M. Smeets, op 24 februari 1996 overleden. Hij was voorzitter van LGOG (1976-1979) en daarna erevoorzitter.

2. Het **verslag van de eenentwintigste jaarvergadering** werd onder dankzegging aan de secretaris vastgesteld.

3. Het **verslag van de secretaris over 1995** werd eveneens onder dankzegging aangenomen na het aanbrengen van een verbetering en een aanvulling. Onder kop 'hoofdbestuur en kringbesturen': laatste woord voorlaatste regel lees: 'cultuurgeschiedenis'. Onder kop 'excursies' is weggefallen: '**12 februari**: Excursie naar *Museum voor Religieuze Kunst te Uden* voor bezoek aan tentoonstelling religieuze iconen. Er waren 23 deelnemers.'

Bij de aanvang van de jaarvergadering telde onze kring volgens de jongste gegevens 145 leden. Ter vergadering kwamen daar liefst zes nieuwe leden bij: de heer en mevrouw Heiligers, de heer en mevrouw Vissers, mevrouw De Jonge en de heer Verhaeg. De voorzitter deelde mee dat - zoals hij in de vorige jaarvergadering had beloofd - zijn vrouw gezinslid is geworden.

4. Het **verslag van de penningmeester over 1995**. De heren M. Raassens en J. Kurver hebben de boeken gecontroleerd en in orde bevonden. De voorzitter deelde mee dat het bestuur nadenkt over het heffen van een bijdrage voor bij lezingen aanwezige niet-leden. Het verslag van de penningmeester werd onder dankzegging aan de penningmeester aanvaard.

5. **Benoeming lid kascontrolecommissie.** De heer J. Kurver was aftredend. In zijn plaats werd bij acclamatie de heer J. van Enckevort gekozen. De voorzitter dankte de heer Kurver voor zijn gedurende twee jaar verrichte werkzaamheden als lid van de kascontrolecommissie.

6. **Bespreking bestuursbeleid.** In het verslagjaar 1995 heeft het bestuur het gebruikelijke programma georganiseerd. Er vonden zeven lezingen plaats waarbij gemiddeld 65 leden aanwezig waren (30% hoger als in

1994). Er waren vijf excursies waaraan gemiddeld 33 leden deelnamen. Aan de wintercursus 'Kunstgeschiedenis van Limburg' onder leiding van drs. Jos Pouls namen 34 leden deel. Op 9 september werd een studiemiddag gehouden over de kasteelruïne. De voorzitter kon meedelen dat alle leden van onze kring een gratis exemplaar van het verslag van deze dag zullen ontvangen. Er verschenen drie afleveringen van INFO LGOG. Er werden twee bijeenkomsten gehouden in het kader van het regionaal overleg met heemkundeverenigingen. De werkgroep educatie onder leiding van bestuurslid mevrouw drs A. Gielen-van Bommel ontwikkelt een aantal activiteiten. Mevrouw Gielen lichtte dit toe.

In het verslag van de vorige jaarvergadering staat dat het bestuur onderzoekt op welke wijze met name de belangstelling van jongeren kan worden gewekt, een en ander in samenwerking met alle instellingen op historisch gebied in de gemeenten Horst en Sevenum. Een werkgroep bestaande uit J. van Enckevort, J. Kurver en A. Gielen (voorzitter) werkt aan de nadere concretisering. In voorbereiding is een brochure speciaal voor scholieren van het voorgezet onderwijs waarin alle deelnemende verenigingen en organisaties zich presenteren.

Daarnaast leveren LGOG-leden belangrijke bijdragen in het werk van de lokale musea en in de verschijning van diverse heemkundige en geschiedkundige publikaties. De aanwezige leden hadden geen op- of aanmerkingen over het gevoerde bestuursbeleid.

7. **Bestuursverkiezing.** Het bestuurslid J. Sleutels was aftredend en herkiesbaar. Aangezien er geen andere kandidaten waren, werd de heer Sleutels op voorstel van de voorzitter bij acclamatie herbenoemd.

8. **Rondvraag.** De heer M. Raassens vroeg naar aanleiding van de excursie naar het Limburgs Museum op zondag 29 oktober of de excursiecommissie een volgende keer rekening kon houden met de viering van Allerheiligen.

9. **Sluiting.** De voorzitter dankte iedereen voor het snelle (30 minuten durende) en prettige verloop van de vergadering.

In de pauze werd *INFO LGOG Kring Horst nummer 14* gepresenteerd aan alle aanwezigen.

10. **Lezing.** Na de pauze hield de heer A. Warffemius, als bouwhistoricus werkzaam bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist, een lezing over:

De verwoeste kerken in Noord-Limburg na WO II: restauratie of nieuwbouw?

De Sint-Lambertuskerk te Horst als voorbeeld.

VERSLAG OVER HET JAAR 1996

L e d e n

Op 31 december 1996 telde de Kring Horst en Sevenum van het LGOG 156 leden, als volgt te verdelen:

	totaal	Horst	Sevenum	elders
gewone leden	125	81	18	26
gezinsleden	30	24	4	2
gemeenten	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>—</u>	
	156	106	22	28

31 december 1995: 144

93

24

27

Een groei van het ledenbestand met bijna 9% mag toch wel bijzonder worden genoemd.

H e t b e s t u u r

Het bestuur was op 31 december 1996 als volgt samengesteld:

Drs J.M.W.C. Schatorjé	voorzitter
Drs Y.A.W. Hermans-Cuppen	vice-voorzitter
G.F. Verheijen	secretaris
C.L.G. Theeuwen	penningmeester
Drs A.P.M. Gielen-van Bommel	lid
M.H. Cortenbach	lid
J.Th.H. Sleutels	lid

B e s t u u r s v e r g a d e r i n g e n

Het bestuur kwam in het verslagjaar negen maal in vergadering bijeen: 22 en 29 januari, 26 februari, 10 april, 21 mei, 28 augustus, 30 september, 14 oktober en 19 november. In de bestuursvergaderingen werden behalve de lopende zaken extra-activiteiten besproken. Enkele agendapunten waren: voorbereiding van het activiteitenprogramma (lezingen, informatieblad *INFO LGOG*, excursies, cursus en jaarvergadering), opvolging secretaris, ledenwerving, samenwerking met scholen en lokale musea, contacten met hoofdbestuur en heemkundeverenigingen.

H o o f d b e s t u u r e n k r i n g b e s t u r e n

In het voorjaar en in het najaar vinden, voorafgaand aan de ledenvergaderingen, K.S.C.-vergaderingen plaats, waarin het hoofdbestuur overlegt met de besturen van kringen, secties en commissies van LGOG over het te voeren beleid. Aan de K.S.C.-vergadering van 20 april in Eijsden en 5 oktober in Stein nam het bestuur van LGOG Kring Horst en Sevenum

deel. In Eijsden werd mevrouw drs A.P.M. Gielen - van Bommel, bestuurslid van LGOG Horst, gekozen tot lid van het hoofdbestuur. Een tegenvaller is het (hopelijk tijdelijk) opschorten van de plannen tot uitgave van deel drie van *Limburgs Verleden*. In beide vergaderingen werd de financiële situatie van LGOG uitvoerig besproken. In Stein werd besloten per 1 januari 1997 een contributieverhoging van vijf gulden door te voeren. Een bron van voortdurende discussie vormt de vraag of, en zo ja op welke wijze, LGOG oude bakens moet gaan verzetten.

Op zaterdag 27 januari werd in het Limburgs Museum de eerste *Limburgdag* georganiseerd, een alleszins geslaagd nieuw initiatief van Stichting Platform Limburg. Dit platform tracht provinciale organisaties werkzaam op het vlak van cultuurgeschiedenis en natuur bij elkaar te brengen en vormen van samenwerking te bespreken. De heer drs J. M.W.C. Schatorjé, voorzitter van LGOG Horst, heeft namens de LGOG-kringbesturen zitting in genoemd stichtingsbestuur.

L e d e n v e r g a d e r i n g e n

22 januari: LEZING

De heer dr R. de la Haye, medewerker van het Rijksarchief Limburg te Maastricht, sprak over: *Historische cartografie in Limburg*. Aanwezig waren 50 leden en belangstellende niet-leden.

26 februari: JAARVERGADERING EN LEZING

Twee-en-twintigste jaarvergadering gevolgd door een dia-lezing van de heer A.A.M. Warffemius uit Arnhem, bouwhistorisch medewerker van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist, over *De verwoeste kerken in Noord-Limburg na W.O.II: restauratie of nieuwbouw? De Sint-Lambertuskerk te Horst als voorbeeld*. Een bijdrage van zijn hand over dit onderwerp verscheen in het Jaarboek 1995 van de RDMZ. Deze avond werd bezocht door 50 personen.

25 maart: LEZING

Mevrouw drs R. van de Wijer uit 's-Hertogenbosch hield voor 27 aanwezigen in het boerderijmuseum De Locht te Melderslo een spreekbeurt over het onderwerp *Rijke oogst van schrale grond. Voorwerpen als bron voor geschiedenis*. Na afloop volgde een rondleiding door het museum.

1 juli: LEZING

De heer P. van Nunen, secretaris Stichting Oudheidkamer Horst, hield een lezing over *De Peel*, naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling gehouden in de Oudheidkamer. Er waren 68 toehoorders.

30 september: LEZING

De heer J. Gootzen uit Venray sprak voor 42 belangstellenden over: *De geschiedenis van Smakt als bedevaartsplaats van St. Jozef* en de heer H. Vriens uit Well over: *De geschiedenis van de iconografie van St. Jozef*. Beide onderdelen van deze avond werden geïllustreerd met dia's.

14 oktober: LEZING

Pater L. van de Berg uit Utrecht sprak over: *Een aarzelende terugblik. Noord-Limburgse missionarissen van Scheut in China*. Het aantal aanwezigen was 38.

25 november: LEZING

De heer dr J. Korsten heeft een lezing gehouden onder de titel: *Standhouden door veranderingen; honderd jaar LLTB*. Enkele dagen vóór zijn lezing is de heer Korsten op dit onderwerp gepromoveerd. Het gelijknamige boek werd op 21 november gepresenteerd tijdens de jubileumzitting van de LLTB. Er waren 24 belangstellenden.

23 december: LEZING

De heer dr R. Lauwerier, medewerker ROB te Amersfoort, hield voor 37 leden een boeiend betoog over: *Slachtafval en Haute Cuisine; voeding op Limburgse kastelen*.

E x c u r s i e s

Op zondag 14 januari bezochten 16 leden de tentoonstelling *Willibrord en het Begin van Nederland* in het Catharijneconvent te Utrecht, die werd voorafgegaan door een lezing getiteld: *Een beeld van Willibrord* van de heer drs C. Staal.

Op zaterdag 11 mei werd de voorjaarsexcursie gehouden naar Deventer en kasteel Canneburch waaraan 27 leden deelnamen. Op het programma stonden: stadswandeling in Deventer (o.a. het Bergkwartier), Museum De Waag en het Speelgoed- en Blikmuseum, rondleiding in kasteel Cannenburch te Vaassen.

Op zaterdag 28 september bezochten 40 leden Münster en kasteel Lembeck. In Münster werd o.a. onder leiding van mevrouw drs Y. Hermans-Cuppen, vice-voorzitter van onze kring, in het *Westfaals 'Landesmuseum' voor Kunst en Cultuurgeschiedenis* aldaar de schilderijencollectie van de familie Van Wittenhorst bezichtigd. 's Middags volgde een bezoek aan *Schloß Lembeck*.

De tweede kleine excursie van 1996 bracht twaalf leden op zondag 17 november naar het Pottenbakkersmuseum en het Keramisch Centrum in Tegelen.

C u r s u s s e n

In 1996 heeft de LGOG Kring Horst en Sevenum twee cursussen georganiseerd, een cursus archeologie van vier lessen en op vier avonden een kadercursus monumentenzorg. Vijf-en-twintig leden volgden een cursus archeologie op vier woensdagavonden: 14 en 28 februari en 20 en 27 maart. Op zaterdag 20 april werd een werkbezoek gebracht aan het Limburgs Museum. Deze cursus stond onder leiding van de heer drs J. Schotten uit Venlo.

Verschillende inleiders hebben op 18 en 25 september en op 2 en 9 oktober voor 28 leden een kadercursus monumentenzorg verzorgd, welke onder leiding stond van de heer F. Geurts, secretaris van de Limburgse Contactcommissie Monumentenzorg, LCM.

A c t i v i t e i t e n

In 1996 verschenen onder redactie van G.F. Verheijen en drs Y.A.W. Hermans-Cuppen twee afleveringen van *INFO LGOG Kring Horst*, de nummers 14 en 15. Naast het verenigingsnieuws wordt hierin aandacht besteed aan overleg met regionale heemkundeverenigingen, aan nieuwe publikaties en aan de lokale en regionale musea. Verder verschijnen in *INFO LGOG* korte artikelen.

Op 22 april en 18 november werden in America en Maasbree vergaderingen belegd in het kader van regionaal overleg van LGOG Kring Horst met de lokale heemkundeverenigingen van Melderslo, America, Sevenum, Maasbree, Baarlo, Grubbenvorst-Lottum, Broekhuizen, Helden en Meerlo-Wanssum. In Maasbree werd gesproken over oprichting van het Monumentencontact Noord-Limburg. Met name LCM (de heer F. Geurts, secretaris LCM, was aanwezig) ziet in het bestaande samenwerkingsverband van LGOG Horst en Sevenum met de regionale heemkundeverenigingen een uitstekend kader voor bedoeld monumentencontact.

Het op initiatief van LGOG Kring Horst en Sevenum opgerichte en opererende Historische Educatief Platform heeft onder leiding van mevrouw drs A. Gielen verder gestalte gekregen. Getracht wordt bij de jeugd belangstelling te wekken voor de historie. Daartoe werd onder andere een verhalenwedstrijd gehouden die op donderdag 27 juni 1996 werd afgesloten met een daverend feest met saluutschoten op de kasteelruïne voor de prijswinnaars en hun ouders. De tien als beste uitgekozen verhalen werden gepubliceerd in het weekblad *DeEcho van Horst*.

Tijdens genoemd feest vond tevens een ludieke presentatie plaats van het

boekje *Huis ter Horst, een toekomst voor een ruïne*, het verslag van de studiedag 'Huis ter Horst' gehouden op 9 september 1995. Onder de scholieren van de basisvorming werd een folder verspreid waarin de Horster en Sevenumse geschied- en heemkundeverenigingen zich presenteren.

Met ingang van dit jaar wordt van niet-leden een bijdrage in de kosten van vijf gulden gevraagd voor het bijwonen van een lezing. Bij andere activiteiten (excursies, cursussen) bestond dit systeem al.

LGOG Kring Horst heeft met een viertal suggesties een concrete bijdrage geleverd aan de naamgeving van de nieuwe gemeente *Horst aan de Maas*.

LEZINGEN

De lezingen worden gehouden in Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst. Telefoon zaal (077) 398 8343. Aanvang 20.00 uur.

Van belangstellende niet-leden wordt een bijdrage in de kosten van vijf gulden per lezing verwacht.

24 maart: broederschappen, gilden en schutterijen in Horst

De heer mr. Th.J. van Rensch uit Gronsveld zal na de 23e jaarvergadering spreken over *Broederschappen, gilden en schutterijen in Horst van de middeleeuwen tot in de twintigste eeuw*.

In 1447 richtten de meesters van de broederschap van Sint Antonius Abt in de kerk van Horst een altaar op ter ere van hun patroonheilige. Het is de eerste vermelding van een activiteit van een vereniging in Horst, een vereniging die min of meer model kan staan voor andere broederschappen, gilden of schutterijen die Horst tot in de twintigste eeuw heeft gekend. Sommige van deze organisaties waakten over de economische belangen van een bepaalde groep beroepsbeoefenaren, zoals de smeden, schoenmakers of wevers, andere hadden tot doel het dorp te beschermen (vier schutterijen!) en weer andere beoogden de devotie tot een bepaalde heilige te bevorderen.

Uiterlijk lijken deze verenigingen sterk op elkaar en de hiervoor genoemde verschillen in doelstellingen kunnen in de praktijk ook niet altijd scherp worden onderscheiden. Natuurlijk is de geschiedenis van deze verenigingen niet statisch. Doelstellingen veranderden met de mode van de tijd, interesse verflauwde en leefde weer opnieuw op. Dit alles is ook op de Horster verenigingen van toepassing. Een gemeenschappelijk kenmerk blijft echter dat er steeds sprake is van een sterke binding met de kerk (soms met een eigen altaar, opluisteren van de processie, bijwonen van begrafenissen). Helaas hebben deze verenigingen nooit uitgeblonken door het bijhouden van een uitgebreide administratie en de archiefoverlevering is in veel gevallen uiterst mager. In een enkel geval weten we zelfs niet meer dan een naam. Desondanks leveren al deze losse fragmenten bij elkaar toch nog voldoende stof om in ieder geval de contouren van de geschiedenis van dit soort verenigingsleven in Horst tot het einde van de negentiende eeuw te schetsen. Het is daarbij belangrijk deze verenigingen niet te beschouwen als een op zichzelf staand verschijnsel, maar ook aandacht te schenken aan meer algemene ontwikkelingen op dit terrein.

28 april: Archeologisch onderzoek van kerken

De heer drs H. Stoepker, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, zal een spreekbeurt verzorgen over *De opgravingen na WO II van de verwoeste kerken in Horst, Sevenum en Grubbenvorst*.

Tijdens het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog zijn veel kerken in Nederland verwoest. Dat lot trof ook de kerk van Horst. De verwoestingen waren meestal reden om wat er nog restte van het oude gebouw af te breken en te vervangen door een nieuwe kerk.

Dank zij de inspanningen van de in 1947 opgerichte Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en dankzij de medewerking van vele betrokkenen was het mogelijk om in korte tijd (1947-1949) een groot aantal kerken in Gelderland, Noord-Brabant en Limburg te onderzoeken. De verwoeste kerken dateerden meestal uit de 15de-eeuw en later, maar onder deze gebouwen waren de resten bewaard van kerken uit de 12de-eeuw en soms zelfs nog ouder.

In deze lezing wordt terug gekeken naar deze tijd en naar de resultaten van dat onderzoek. Één ding is zeker: in die tijd is met beperkte middelen pionierswerk verricht. Ook is de grondslag gelegd voor het systematisch archeologisch onderzoek van de middeleeuwen in Nederland. Door de grote sprong voorwaarts die toen gemaakt is, lijkt het wel of de kerkarcheologie daarna stil is blijven staan. In zekere zin is dat ook zo, omdat na 1950 de gelegenheid om complete kerken op te graven zich nog maar weinig voordeed. Meestal was er niet meer mogelijkheid dan een beperkt onderzoek tijdens een restauratie. Pas in 1995 deed zich in Limburg weer de mogelijkheid voor om een hele kerk te onderzoeken. Dat was in Brunssum. Aan de hand van deze opgraving wordt verteld hoe de moderne kerkarcheologie te werk gaat. Tenslotte wordt iets gezegd over de bewoning van Noord-Limburg in de Middeleeuwen, met name over de periode van de 11de-en 12de eeuw, toen de kerk van Horst gebouwd werd. Dit is mogelijk dankzij de opgravingen die met name tijdens de aanleg van de A-73 in dit gebied plaats hadden.

EXCURSIE NAAR ABDIJ VAN TONGERLO EN MECHELEN op zaterdag 10 mei 1997

Op zaterdag 10 mei wordt de voorjaarsexcursie gehouden waarin we hebben gekozen voor de abdij van Tongerlo en de stad Mechelen.

De premonstratenzer abdij van Onze-Lieve-Vrouw te Tongerlo werd circa 1130 gesticht, in 1796 door de Fransen opgeheven en 1840 weer door de kloosterlingen betrokken. In 1929 brandde een groot deel van de gebouwen af.

Het complex van gebouwen getuigt van een lange bouwgeschiedenis, met veel restauraties (zo staan er nu steigers in de kerk). Het poortgebouw is laat-romaans en gotisch van architectuur, het bisschopshuis (1545) en het Vlaams Torentje is Vlaamse renaissance en het abtshuis (1728) is classisistisch van stijl. Binnenshuis worden met zorg stukken uit een vroeger rijkere kunstbezit bewaard. In het Da Vincimuseum wordt sinds 1545 een mooie repliek van het Laatste Avondmaal van Leonardo da Vinci, geschilderd door een leerling, bewaard. De abdijgebouwen liggen als het ware vrij in het landschap. Het geheel van abdij en landschap wordt officieel beschermd sinds 1976.

De Dijle splitst de historische binnenstad van Mechelen in tweeën: op de hoger gelegen linker Dijle-oever ligt de oude stadskern rond de Korenmarkt met de Onze-Lieve-Vrouwekerk en de Lakenhal, en op de rechteroever ontstond een tweede nederzetting rond de Grote Markt met onder andere de Sint-Romboutskerk. De definitieve stadsomheining stamt uit circa 1300 en valt nu samen met de huidige Ringlaan.

De stadswandeling begint op de Grote Markt bij het grote standbeeld van Margaretha van Oostenrijk, die van 1507-1530 als landvoogdes van de Nederlanden resideerde in Mechelen. De stadswandeling voert onder andere naar het stadhuis, het schepenhuis, de Sint-Rombouts-kathedraal, Hof van Busleyden (nu Stadsmuseum), de Beiaardschool en tenslotte weer terug naar de Grote Markt.

De dagindeling is als volgt: 's morgens bezoek aan de abdij en 's middags aan de stad Mechelen. 's Morgens na aankomst in Tongerlo staat in de Torenhof koffie of thee met vlaai klaar waarna we gesterkt kunnen beginnen aan een rondwandeling op en in het abdij-complex. Tegen de middag vertrekken we naar Mechelen voor de lunch (op eigen gelegenheid) gevolgd door een stadswandeling. Vóór het vertrek naar huis hebt U nog ruim de tijd om te winkelen en/ of voor terrasbezoek bij mooi weer. De circulaire voor de reis ontvangt u in de eerste helft van april.

OMZIEN BIJ EEN VEELBETEKENEND JUBILEUM

De jaarvergadering van LGOG Kring Horst-Sevenum op 24 maart 1997 belooft een bijzondere avond te worden. Het programma voorziet in een lezing van Jacques van Rensch (oud-bestuurslid van onze LGOG-Kring) over 'Broederschappen, gilden en schutterijen in Horst'. Ongetwijfeld zal ons oud-lid vele nieuwigheden weten te vertellen over dit door hem recent bestudeerde (vaak zeer oude) onderdeel uit de verenigingsgeschiedenis van Horst.

Op deze avond zal ook op andere wijze aandacht gevraagd worden voor de meer recente geschiedenis van verenigingen in Horst. Onze Kring neemt die dag namelijk *afscheid van secretaris G.F. Verheijen*, die 25 jaar lang als toonbeeld van betrokkenheid en acribie, een onnavolgbare plaats binnen het bestuur heeft ingenomen. Een historische vereniging dient bij een dergelijke historische gebeurtenis even stil te staan; vandaar dat ik met u wil omzien naar hetgeen G.F. Verheijen tot nu toe voor Horst in zijn algemeenheid en onze vereniging in het bijzonder heeft betekend. Nadrukkelijk stel ik daarbij 'tot nu toe', want met mij hopen zeer velen dat hij nog tot in lengte van jaren in goede gezondheid dienstbaar mag zijn aan het cultureel leven in Horst e.o.

Gert Verheijen werd op 23 februari 1935 geboren in het huis aan de Venloseweg 48, waar hij met zijn echtgenote Fien van Hegelsom nu nog steeds woont. Door de oorlogsjaren had hij, net als vele andere leeftijdgenoten, veel gemist van het reguliere onderwijs. Dank zij meester Lei Coppus, die groepjes jongens bijlessen gaf en daarbij ook aandacht schonk aan Vaderlandse Geschiedenis, werd het kennisniveau van de 'oorlogsscholieren' op peil gebracht, waardoor een middelbare schoolopleiding binnen bereik kwam. Met het oog op een priesteropleiding aan het seminarie van Rolduc kozen de parochiegeestelijken de misdienaars. Van de tien misdienaars van de klas waarin Gert Verheijen zat, gingen er negen naar Rolduc. Alleen hij wist toen al dat hij onderwijzer wilde worden.

De eerste studieuze stap was de toen pasopgerichte MULO te Horst die na vier studie jaren in 1951 wordt afgesloten met voorbeeldige cijfers. Vooral Nederlandse Taal en Letterkunde en Geschiedenis hadden zijn grote voorkeur, wat mede tot uiting kwam in een zeer frequent bezoek aan de plaatselijke R.K. Leesbibliotheek. De opmerkelijke leeshonger viel op en leidde al snel tot de benoeming tot 'assistent-uitlener' van bibliothecaresse Lies van Bommel.

Na de zomer van 1951 werd Gert Verheijen toegelaten tot de Bisschoppelijke Kweekschool. Horst werd ingeruild voor het meer slijke Roermond, waar het internaat zijn nieuwe 'tehuis' werd. Met 25 andere studenten zou hij gedurende vier jaren werken om het onderwijzersdiploma-oude-stijl te kunnen behalen.

Met mede-studenten uit de regio mocht student Verheijen elke veertien dagen per fiets op zaterdagmiddag huiswaarts keren. In Horst engageerde hij zich bij de Studentenclub¹. Gert Verheijen trad al vrij snel toe tot het bestuur van de Horster Studentenclub, tezamen met onder andere Jan Ramaekers en Wijnand Wijnen (zoon van de hoofdonderwijzer te Hegelsom en thans hoogleraar te Maastricht). Hij was achtereenvolgens secretaris, kampeider en voorzitter van de Kring Noord-Limburg. Deze in die jaren actieve vereniging organiseerde in 1953, in samenwerking met de plaatselijke VVV, de zeer arbeidsintensieve provinciale Bondsdag met de 'Europese Beweging' als zeer actueel centraal thema. Er kwamen studenten uit Nederland, België en Duitsland, er was een congres in de Markthal en een tentenkampweek ('Europakamp') op het evenemententerrein aan de Oude Lind. Een paar jaar eerder (1951) hadden de Horster studenten hun organisatorische talenten kunnen toetsen door het houden van een eerste cultuurhistorische 'Heemkunde-tentoonstelling' in het Patronaat.

Het fenomeen 'Heem' kreeg juist in die dagen ook veel aandacht in het onderwijs. Het tijdschrift *Ons Heem* voor heemkunde-onderwijs aan Lagere Scholen verscheen onder redactie van Th.G. Heyen (Leeuwen-Maasniel) met ook regelmatig bijdragen van hoofdonderwijzers uit Horst en Sevenum: H. ter Voert uit Griendtsveen, W. Verheijen uit Sevenum (geen familielid, maar wel oud-bestuurslid van onze Kring) en J. Wijnen uit Horst-Hegelsom. Daarnaast werden onderwijzers-in-opleiding ook met de mogelijkheden van het nieuwe 'omgevingsonderwijs' in aanraking gebracht. In Roermond bezocht Gert Verheijen voor het eerst een heuse archiefbewaarplaats en neusde hij in historische boekwerken ten behoeve van diverse werkstukken. Met name vanwege het breed georiënteerde godsdienstonderwijs -dat in die dagen een hoofdvak was- van docent Verheggen werd zelfstandig en op de eigen leefomgeving gericht 'onderzoek' gestimuleerd. Aan de regionale geschiedenis werd daarentegen vrijwel geen aandacht geschonken. Toch boeide hem deze materie op bijzondere wijze, wat weer leidde tot het verzamelen van krantenartikelen over het regionale verleden die toen regelmatig verschenen in de kranten (o.a. van H.G. ter Voert en H.H.J.

Maas). In Roermond konden in de jaren vijftig enkele breedgesorteerde boekhandels floreren, toen mede dank zij de aanwezigheid van ambtenaren, rechters, leraren en studenten. Bijna wekelijks werden tijdens de gebruikelijke 'stadswandelingen' ook de plaatselijke boekhandels bezocht, wat regelmatig leidde tot interessante aankopen, de basiscollectie van zijn huidige bibliotheek.

Met de benoeming tot onderwijzer te Hegelsom op zak, zwaaide Gert Verheijen na de zomer van 1956 vervroegd af als dienstplichtig militair. Vervolgens werd eerst de akte voor hoofdonderwijzer-oude-stijl behaald, waarna wordt gestart met een vervolgstudie M.O. aan de Katholieke Leergangen te Tilburg. Hij besloot na enige bedenktijd toch de voorkeur te geven aan een verdere studie in de Nederlandse Taal- en Letterkunde. Vooral zijn interesse in literatuur en grammatica won het toen nog van zijn latere voorliefde voor (regionale) geschiedenis.

Hoewel de studie te Tilburg niet wordt afgerond, waren deze jaren van blijvende betekenis voor de verdere vorming van Gert Verheijen. Zo werd toen een brede basis gelegd voor een mooie bibliotheek: taal en literatuur (algemeen, Nederland en Limburg), alsmede algemene en regionale kunst- en cultuurgeschiedenis. Verder werd het boekenbezit ook uitgebreid tijdens vele excursies en studiereizen met de kunstschilder/vriend Bert Coppus en met lerares/vriendin Fien van Hegelsom (ze huwden in 1966).

Het besluit om op 28 juni 1972 de eerste openbare bijeenkomst van de Historische Werkgroep Horst i.o. in hotel-café-restaurant Cox te bezoeken, is uiteindelijk van vergelijkbaar belang gebleken als de keuze in 1951 om onderwijzer te worden². In elk geval was Gert Verheijen vanaf dat moment (25 jaar geleden!) actief betrokken bij activiteiten op lokaal-historisch gebied. Al spoedig werd hij secretaris van de vereniging. Met name op initiatief van het jeugdig bestuurslid Jacques van Rensch en van secretaris Gert Verheijen, besloot de Historische Werkgroep Horst in 1974 als Kring Horst aansluiting te zoeken bij het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. Gert Verheijen werd direct tot secretaris gekozen. Een functie die hij tot aan de jaarvergadering van 1997 zou blijven bekleden...

Als secretaris heeft Gert Verheijen er in belangrijke mate toe bijgedragen dat de Kring Horst-Sevenum zich gaandeweg ontpopte als een zeer actieve kring van het provinciaal Genootschap. In al die jaren deed hij veel meer dan men gewoonlijk van een secretaris zou mogen verwachten: de

communicatie met het hoofdbestuur, de leden, de pers en overige organisaties; het mede ontwikkelen van het jaarprogramma; het coördineren van vele bijeenkomsten van de vereniging (ruim 150 lezingen, ruim 20 cursussen en bijna 50 excursies); mede-redacteur van *INFO LGOG Kring Horst*; secretaris van (en mede-initiatiefnemer tot) bijeenkomsten van samenwerkende lokaal-historische verenigingen in de gemeenten Grubbenvorst-Lottum, Broekhuizen, Meerlo-Wanssum, Helden, Maasbree, Sevenum en Horst (en dat toen er nog geen sprake was van bestuurlijke schaalvergroting ...); vanaf het begin lid van de excursiecommissie; lid van diverse projectgroepen binnen de Kring, etc. etc.

Bij Gert Verheijen is het moeilijk aan te geven welke activiteiten hij ontplooit als secretaris van LGOG en welke op persoonlijke titel ontstaan. Vaak is alleen de conclusie mogelijk dat hij in twee gedaanten zijn krachten dienstbaar stelt voor het algemeen belang. Aldus heeft hij bijgedragen aan de totstandkoming van de kunsthistorisch belangrijke expositie en catalogus over de beeldhouwer *De Meester van Elsloo* (naar aanleiding van de opening van het nieuwe gemeentehuis van Horst in 1974); was hij als adviseur betrokken bij de oprichting van de Oudheidkamer Horst (1974); droeg hij er mede zorg voor dat belangrijke collecties uit opgeheven Horster bedrijven bewaard bleven en werden ondergebracht bij de Oudheidkamer; schreef hij pro deo enkele *historische kalenders* voor een plaatselijke drukker-uitgever; was hij er eerst als commissielid en later als secretaris uiteindelijk verantwoordelijk voor dat het gemeentelijke rapport over het *Dorpseigene van Horst* (1980) werd geschreven en kon worden uitgegeven (tevens het startsein van gemeentelijk monumentenbeleid); maakt hij vanaf de eerste activiteiten in Horst deel uit van de Gemeentelijke Werkgroep Open Monumentendag, etc, etc.

Veel van zijn resterende vrije tijd komt ook ten nutte aan het algemeen belang, met name daar waar er raakvlakken met de regionale cultuurgeschiedenis zijn. In willekeurige volgorde schieten mij te binnen:

- secretaris en penningmeester van het Publicatiefonds (1974 tot 1982);
- secretaris en penningmeester van Stichting Gelders Overkwartier te Horst (sinds 1982, voortzetting Publicatiefonds);
- redactiesecretaris van *Horster Historiën* (sinds 1985);
- eindredacteur van *Van leem naar steen*, het boek van Thijs Pubben over de boerderijen in het Horster buitengebied (1993);
- lid van de gemeentelijke monumentencommissie vanaf de oprichting;
- mede-oprichter en lid van de Stichting Oud Kerkhof Horst, die op verzoek

van de gemeente het 150 jaar oude kerkhof aan de Kloosterstraat beheert;

- ad-interim adviseur van de gemeente Horst inzake straatnaamgeving;
- auteur van diverse artikelen over Horst in de 19e eeuw in tijdschriften en bundels, te denken valt daarbij aan bijdragen over de historicus Adolf Steffens, over de letterkundigen Herman Maas en Emile Seipgens, over het verenigingsleven (Harmonie, Sociëteit), over gezondheidszorg en begraafplaats, en vele besprekingen betreffende diverse recente publicaties;
- mede-samensteller en spreekstem van diaklankbeelden voor onder andere Schatkamer St. Lambertus te Horst;
- tekstschrijver en spreekstem van diverse reportages van cineast Jac. van Megen.
- mede-samensteller van diverse tentoonstellingen in Horst.

Heel opmerkelijk in dit kader is dat de heer Verheijen zijn 25-jarig onderwijsjubileum in 1981 vierde met een cadeau dat hij voor de toen 50 jaren oude Hegelsomse dorpsgemeenschap vervaardigde: een tentoonstelling en een jubileumboek over vijftig jaar onderwijs in Hegelsom, onder de titel *Meester, laar me door!*.

Het moge duidelijk zijn dat Kring Horst-Sevenum op 24 maart geen normaal afscheid neemt van een secretaris. Wij zwaaien een bijzonder hoog gewaardeerd verenigingsfunctionaris uit, te weten dé secretaris. Een eretitel welke Gert Verheijen -tenminste bij mij- altijd zal blijven behouden.

drs J.M.W.C. Schatorjé
(voorzitter)

Noten

1. Het is overigens een hiaat in de cultuurgeschiedenis van Horst dat tot op heden geen onderzoek is gedaan naar de veranderende betekenis van de Studentclub. De (persoonlijke) vorming van vele wetenschappers, bestuurders en leidinggevenden is zeer zeker beïnvloed dank zij deze vereniging. Wellicht dat hier een mooi studie-onderwerp ligt voor de invulling van de ledige uren van de scheidende secretaris?
2. Zie hiervoor het artikel van G.F. Verheijen 'Oprichting LGOG Kring Horst' in [Info LGOG Kring Horst 9](#) (Horst 1994) 19-22.

HISTORISCH EDUCATIEF PLATFORM

Evaluatieverslag project 'het kasteel'

Het project werd opgezet door het LGOG in samenwerking met de Oudheidkamer en de Openbare Bibliotheek te Horst. In tweede instantie is het project ondergebracht in het 'historisch educatief platform'. In dit platform zijn alle cultuurhistorische verenigingen/instanties van de gemeenten Horst en Sevenum vertegenwoordigd evenals de Basisscholen en het Dendroncollege. Bovendien werd het project ondergebracht bij Open Monumentendag Horst.

Begeleiding en uitvoering waren in handen van een viertal (bestuurs-)leden van LGOG en Oudheidkamer, te weten: de heren Kurver, Van Nunen en Van Enckevort en mevrouw A. Gielen. Het project is uitgevoerd tussen september 1995 en juli 1996.

Doelstelling

De doelstelling van het project was: jongeren betrekken bij- en enthousiasmeren voor de historie van hun eigen omgeving.

Doelgroep

Het project was bestemd voor leerlingen van de basisschool uit de groepen 6, 7, 8. Alle basisscholen uit de gemeenten Horst en Sevenum zijn uitgenodigd deel te nemen aan het project. De basisscholen uit Sevenum hebben uiteindelijk niet aan het project deelgenomen vanwege het specifieke Horster thema.

Uit Horst hebben zeven scholen deelgenomen, daarnaast heeft één school wel het materiaal ontvangen maar door ziekte van de betreffende leerkracht niet deelgenomen. Totaal waren 19 leerkrachten bij het project betrokken en 360 leerlingen.

Het thema

Binnen de genoemde doelstelling is gekozen voor het thema: het kasteel 'Huis ter Horst'. De ruïne van dit kasteel is in Horst te bezichtigen en de ervaring leert dat dit onderwerp leerlingen van de basisschool in het algemeen zeer aanspreekt. Daarnaast staat de ruïne momenteel in het middelpunt van de belangstelling. In 1995 en 1996 was het thema van de Open Monumentendag Horst 'het kasteel'. Dit project heeft zich daar bij aan kunnen sluiten.

Organisatorische en inhoudelijke uitwerking van het thema

Bij de uitwerking werden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- samenwerking met de basisscholen is erg belangrijk om het project in een kader te kunnen plaatsen en leerlingen te kunnen bereiken;
- basisscholen vragen om maatwerk enerzijds maar kunnen anderzijds zelf niet al te veel (ontwikkel/organisatie)tijd in het project stoppen;
- persoonlijke contacten met leerkrachten zijn belangrijk om de bedoelingen goed over te kunnen brengen en de gevraagde ondersteuning te kunnen bieden;
- samenwerking met andere instellingen/organisaties geeft de gelegenheid tot bundeling van krachten en maakt net iets meer mogelijk;
- het project moet leerlingen de gelegenheid bieden actief bezig te zijn en moet voldoende afwisselend zijn.

Leerlingactiviteiten

De leerlingen hebben binnen het project als volgt gewerkt. In eerste plaats hebben zij een boekje doorgewerkt met daarin de geschiedenis van kastelen in het algemeen en het kasteel van Horst in het bijzonder. Dit boekje is rijk geïllustreerd en bevat vragen en opdrachten. Het boekje is samengesteld door Piet van Nunen en Jan Kurver, o.a. op grond van een al eerder geschreven lesbrief door Piet van Nunen. Aan het leerlingenboekje is nog een, door Piet van Nunen geschreven verhaal toegevoegd over een moord in Horst die zich in de nabijheid van het kasteel afspeelde. Dit verhaal is in veel klassen gelezen en besproken.

Een aantal scholen heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot het maken van een excursie naar de Oudheidkamer en/of de ruïne. Bovendien kon men een bezoek brengen aan de tentoonstelling "Limburgse kastelen" in het Limburgs Museum te Venlo. Het project heeft voor sommige scholen nog een staartje gekregen door de tentoonstelling over 'Huys ter Horst' die de Oudheidkamer in het najaar van 1996 heeft georganiseerd. Leerlingen werden uitgenodigd een werkstuk over het kasteel te maken. Deze werkstukken zijn tentoongesteld. Om leerlingen te stimuleren zelf iets actief en creatief met de verstrekte informatie te doen, is er als afsluiting een verhalenwedstrijd uitgeschreven. Bij de start daarvan werd een kleine tentoonstelling in de bibliotheek ingericht. De bedoeling van de wedstrijd was dat deelnemers een verhaal schreven met als onderwerp 'het kasteel Huys ter Horst' en/of haar bewoners. Het verhaal mocht (gedeeltelijk) op waarheid berusten maar mocht ook fantasie zijn. Op sommige scholen is klassikaal gewerkt aan het schrijven van een verhaal, op andere scholen werd het aan de leerlingen zelf overgelaten wel of niet deel te nemen. Uiteindelijk werden 118 verhalen ingeleverd.

De verhalenwedstrijd

Voor deze wedstrijd werd een deskundige jury in het leven geroepen, bestaande uit de heren drs B. Fasol (burgemeester van Horst), Jan Schatorie (vorst van Carnavalsvereniging D'n Dreumel), Piet van Nunen (conservator van Streekmuseum Oudheidkamer Horst) en mevrouw Hetty Jansen (jeugdbibliothecaresse Openbare Bibliotheek Horst). Deze jury heeft de ingezonden verhalen beoordeeld. Ze was van mening dat de kwaliteit van de ingezonden verhalen in het algemeen hoog genoemd mag worden. Uiteindelijk werden zeven prijswinnaars aangewezen. Zij mochten een mooi jeugdboek uitkiezen over kastelen. Voor elk van de prijswinnaars werd een juryrapport geschreven. Na de prijsuitreiking zijn de tien als beste beoordeelde verhalen gepubliceerd in het Horster weekblad *De Echo van Horst*.

De prijsuitreiking

De prijsuitreiking werd gecombineerd met de presentatie van het verslag van het symposium 'Het huys ter Horst: een toekomst voor een ruïne'. Dit symposium werd op 9-9-95, ter gelegenheid van Open Monumentendag, georganiseerd en het verslag ervan is in boekvorm uitgebracht. De gecombineerde bijeenkomst werd, vooral met het oog op de aanwezigheid van de jeugd, afwisselend, spannend en spraakmakend ingericht. Aan deze bijeenkomst werd (zowel vooraf als naderhand) ruim publiciteit gegeven, zowel in de schrijvende pers als op de lokale radio.

Er waren zo'n 150 aanwezigen waaronder de prijswinnaars met hun familie, de leerkrachten met elk een vijftal leerlingen en genodigden in verband met de presentatie van het boek. Op 27 juni om 18.30 uur toog het gezelschap naar de kasteelruïne. Daar werd de bijeenkomst geopend in aanwezigheid van de graaf en gravin van Wittenhorst (toneelvereniging Grimas), door de Middeleeuwse schutters van Mart van Issum. De bijeenkomst werd voortgezet in de Oude Lind. Daar maakte de jury het jury-rapport openbaar en werden de winnende verhalen voorgelezen. De graaf en gravin reikten de prijzen uit en namen het eerste exemplaar in ontvangst van het boek over 'Huys ter Horst'. De muzikale omlijsting was in handen van Joop Mittelmeyer met zijn Sevenumse volkszanggroep 'Ratatouille'.

De mening van de scholen

De scholen zijn in het algemeen enthousiast over dit project. De volgende meningen werden gegeven: goed hanteerbaar, heel leerzaam, een onderwerp dat de leerlingen aanspreekt, prima opzet, leuk, interessant, aardig, goed verzorgd en duidelijk, moeilijkheidsgraad: prima, leerlingen

waren zeer gemotiveerd. Ook over de prijsuitreiking was men erg enthousiast.

Het resultaat

Afsluitend kan gezegd worden dat dit project een succes geworden is. De doelstelling is ruimschoots gehaald. Het succes betreft zowel de inhoud en de vorm alsook de wijze waarop het is georganiseerd. De **inhoud** bleek de leerlingen zeer aan te spreken waardoor zij gemotiveerd gewerkt hebben. Verondersteld mag dus worden dat zij veel geleerd hebben op een wijze die heeft laten zien dat geschiedenis interessant en leuk kan zijn. Daaraan heeft zeker ook de **vorm** bijgedragen. De combinatie: leerlingenboekje op school, verhalenwedstrijd en spectaculaire prijsuitreiking bleek een succes. Tot slot is ook de samenwerking tussen LGOG, Oudheidkamer, Historisch Educatief Platform, Basisscholen, Openbare Bibliotheek, Commissie Open Monumentendag, gemeente Horst een groot succes gebleken. De samenwerking heeft laten zien welke meerwaarde mogelijk is!

Het vervolg

Alle scholen hebben aangegeven prijs te stellen op nieuwe projecten die op vergelijkbare wijze worden opgezet. Men noemt een aantal onderwerpen die daarvoor in aanmerking komen. Belangrijk criterium daarbij is: het moet aansprekend zijn voor jonge mensen en daarvoor is onmiddellijke nabijheid van belang. Het kasteel van Horst bleek voor leerlingen uit Griendtsveen al erg ver weg te liggen. Daarnaast geven scholen aan ook het project 'het kasteel' te willen herhalen.

Een en ander wordt verder opgepakt en uitgewerkt door het Historisch Educatief Platform.

Ans Gielen-van Bommel

DE ALGEMENE BEGRAAFPLAATS VAN HORST

Laatste rustplaats van een zwerver

Bij het aanschouwen van de renovatie van het oude Horster kerkhof aan de Kloosterstraat zullen veel Horsternaren ongetwijfeld hebben gedacht: wat jammer dat de vroegere ernaast gelegen algemene begraafplaats, ook wel aangeduid als het Protestantse kerkhof, met het daarop staande lijkenhuisje is verdwenen. Deze dodenakker besloeg slechts een oppervlakte van circa 5 aren en het geheel gaf, in tegenstelling tot het er naast gelegen R.K. kerkhof, een sober aanzien. Vóór de ruiming waren nog een viertal graven herkenbaar, van drie volwassenen en een kind, met daarop alleen een grafplaat met de ingebeitelde namen van de overledenen, zonder kruis. Onvindbaar was het graf van een hier in 1927 begraven zwerver: *Hendrikus Gerardus Dapperen*, geboren te Gemert, overleden oud 58 jaar, zonder bekende woonplaats, echtgenoot van Hendrica Kuijpers en zoon van Henricus Dapperen en Cornelia Maas, overleden op 1 juni 1927 te Horst. Hoe kwam deze man hier in zijn graf?

Op de laatste dag van mei 1927 fietste de rijksveldwachter van een naburige gemeente 's avonds over de Blaktdijk te Sevenum toen hij vanuit de verte richting Reindonkerbossen gegil en hulpgeroep meende te horen. De Blaktdijk was vooral toen nog een zeer afgelegen, vrijwel onbewoond gebied, ingeklemd tussen het moeras en struikgewas van de Heesbeemden aan de Sevenumse kant en de Reindonkerbossen, afgewisseld met weilanden, aan de andere zijde, tot aan de spoorlijn Horst-Eindhoven. Vooral het laatste gebied was een domein voor stropers. Zwervers, rondtrekkende scharenslijpers en venters vonden er in de aldaar gelegen veestallen een onderkomen voor de nacht.

De veldwachter, waarvan algemeen bekend was, dat hij niet voor een kleintje was vervaard, realiseerde zich meteen, dat hier iets ernstig aan de hand moest zijn, maar ook een politieman is niets menselijks vreemd. Wat zou hij alleen in die aardedonkere bossen moeten aanvagen? Gewoonlijk was hij op dienst in het donker vergezeld van zijn hond. Helaas was dit nu niet het geval...

's Anderendaags, in alle vroegte, ging een boerendochter uit Horst in de Reindonk de koeien melken. Terwijl zij daarmee doende was, zag zij plotseling beweging in een nabij staande hooimijt. Zij kreeg de schrik van haar leven toen hieruit een vrouw tevoorschijn kwam die recht op haar toekwam. Zij nam op de fiets de vlucht, richting spoorlijn. Daar kwam ze een spoorwegaarbeider tegen die haar aanraade de politie te

waarschuwen.

Het was woensdagnamiddag 1 juni 1927 dat drie jongens uit de Bosstraat, Teun, Gerard en Piet, de Reindonkse bossen introkken om vogelnestjes uit te halen. Dit was vroeger, vooral in de afgelegen gebieden voor de schoolgaande jeugd in het voorjaar, indien ze vrij van school hadden, een veel voorkomende bezigheid. Iemand die goed kon klimmen werd belast met het uithalen van kraaien- en eksternesten in de hoge bomen. Tegen een uur of vier kwamen zij plotseling bij het lijk van een vermoorde man uit. Zij schrokken hevig en volledig ontdaan gingen zij meteen op de loop, waarbij de bomen vaak een sta in de weg waren.

Dit voorval ging als een lopend vuurtje rond en de hele streek kwam hierdoor in beroering, waarbij de wildste verhalen de ronde deden. Vooral toen bleek dat dit het lijk was van een in die omgeving geregeld verschijnende landloper, die Jan Dapper werd genoemd. Was hij pas geleden niet in het bijzijn van een vrouw gezien? Het lijk werd opgebaard in het lijkenhuisje in het bijzijn van de politie en met assistentie van de gemeentewerker Grad Wulms, in Horst algemeen bekend als "Zwarte Grad".

Dit is een verhaal vanuit de overlevering, waar nog bij werd verteld dat de hierin voorkomende vrouw als verdachte werd aangehouden en als zodanig veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf.

Een foto in de Limburgse Illustratie van 10 juni 1927 en de aangifte van het 'gevonden lijk' zijn herinneringen aan deze duistere moord.

G. Lenssen.

HEEMKUNDEVERENIGINGEN

Sedert december 1992 worden halfjaarlijkse overlegbijeenkomsten gehouden van LGOG Kring Horst met de regionale heemkundeverenigingen. Op deze bijeenkomsten wordt op informele wijze van gedachten gewisseld over het werk waarmee iedereen bezig is. Men wil van elkaar leren, dubbel werk vermijden, maar ook elkaars problemen bespreken en samen naar oplossingen zoeken.

De eerste vergadering vond op 21 december 1992 plaats in de Oudheidkamer van Horst onder voorzitterschap van LGOG Kring Horst. De volgende vergaderingen waren op 29 maart 1993 in het verenigingslokaal in De Wingerd van Heemkundevereniging Sevenum, op 29 november 1993 in de lokaliteit van Stichting Geschiedenis Melderslo in de kerk aldaar en op 21 maart 1994 in het gemeentehuis van Grubbenvorst onder voorzitterschap van de Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum. De vijfde bijeenkomst werd op 28 november 1994 gehouden in Streekmuseum/Oudheidkamer De Moennik te Helden onder voorzitterschap van Heemkundevereniging Helden. De achtste bijeenkomst werd gehouden op maandag 22 april 1996 in 'de Moêk', het nieuwe lokaal van Stichting Werkgroep Oud-America. De negende bijeenkomst was op 18 november 1996 in museum De Brede te Maasbree, terwijl de tiende vergadering op 17 maart in het gemeentehuis van Meerlo-Wanssum wordt gehouden onder voorzitterschap van *Heemkundevereniging Meerlo-Wanssum i.o.*

De deelnemers aan het regionaal overleg zijn:

Stichting Geschiedenis Melderslo

Heemkundevereniging Sevenum

Historische Werkgroep De Brede

Stichting Werkgroep Oud America

Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum

Historische Kring Broekhuizen

Heemkundevereniging Helden

Stichting Historische Werkgroep De Borch

Heemkundevereniging Meerlo-Wanssum i.o

LGOG Kring Horst en Sevenum.

De deelnemende verenigingen en stichtingen komen tweemaal per jaar bij elkaar, telkens bij één van de deelnemende verenigingen, die dan tevens het voorzitterschap van de bijeenkomst op zich neemt.

REGIONAAL OVERLEG HEEMKUNDEVERENIGINGEN 22 november 1996 in Maasbree

De heer M. Henkens, voorzitter van Stichting Werkgroep De Brede, trad op als voorzitter van de vergadering in het dit jaar geopende *Museum de Brede*, gelegen op het terrein van boerderijcamping Flierenhof. In zijn welkomstwoord sprak hij zijn waardering uit voor het blad *INFO LGOG Kring Horst*, altijd goed verzorgd met veel informatie. Verder dankte hij LGOG Kring Horst en Sevenum (en de LCM) voor de organisatie van de kadercursus monumentenzorg.

Van *Historische Werkgroep de Brede* namen aan de vergadering deel: M. Henkens, N. Mulders en H. van Nisselroij, van *Heemkundevereniging Helden*: J. Doensen, H. Verlaak, F. Wulms en W. Veugelers, van *Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum*: Th. van der Vijver, R. van der Sanden en J. Hendrix, van *Stichting Geschiedenis Melderslo*: J. Kleuskens, van *Stichting Werkgroep Oud America*: M. Claessens-Rongen en van *LGOG Kring Horst en Sevenum*: A. Gielen en G. Verheijen. Bericht van verhindering zond de *Historische Werkgroep De Brede*. Bericht van verhindering zonden: *Stichting Historische Werkgroep De Borch*, *Historische Kring Broekhuizen*, *Heemkundevereniging Sevenum* en *Heemkundevereniging Meerlo-Wanssum*.

Als gasten waren aanwezig: F. Geurts (Limburgse Contactcommissie Monumenten, LCM) en T. Wolswijk (Monumentencontact Midden-Limburg). Alle aan het regionaal overleg deelnemende verenigingen en stichtingen wensten Historische Werkgroep de Brede geluk met de opening van Museum 'de Brede' op zaterdag 27 april van dit jaar.

De heer Hendriks schetste in het kort de geschiedenis van de in 1989 opgerichte Maasbreesse werkgroep. Hij verwees daarbij naar het artikel van secretaresse Nel Mulders gepubliceerd in *INFO LGOG KRING HORST*, nummer 8 (1993), pagina 23 tot 26. Een van de belangrijkste doelstellingen hierin genoemd, een eigen museum, kon dit jaar worden verwezenlijkt. In dit museum is ook het archief en documentatiecentrum van de Brede ondergebracht. De Brede ontvangt een jaarlijkse gemeentelijke subsidie van duizend gulden. Reeds 7000 bezoekers telde het museum in 1996. De heer Ton Wolswijk, Monumentencontact Midden-Limburg, hield een inleiding over het werk en het functioneren van het monumentencontact in Midden-Limburg.

In de 6e bijeenkomst (27 maart 1995) heeft de heer Frans Geurts als

secretaris van de Limburgse Contactcommissie Monumenten (LCM) de wenselijkheid uitgesproken om te komen tot een gestructureerd monumentencontact van LCM en regionale geschied- en heemkundeverenigingen. Hij gaf daarbij als voorbeeld het 'Monumentencontact Midden-Limburg' en sprak de hoop uit dat ook Noord Limburg, en met name onze groep, tot een dergelijk initiatief zou kunnen besluiten. Intussen heeft LCM samen met LGOG Kring Horst-Sevenum een kadercursus monumentenzorg afgesloten. De vraag aan ons is hoe we verder gaan. De heer Geurts heeft de heer Wolswijk, mede-oprichter van Monumentencontact Midden-Limburg, gevraagd ons naar zijn ervaringen dienaangaande te vertellen.

In de discussie na afloop stelde de heer Geurts dat volgens hem 'onze groep' in feite als Monumentencontact Noord-Limburg kan gaan fungeren. Reeds bij de behandeling van het vorige agendapunt kwam naar voren dat men zoekt naar 'vaste thema's'. Welnu de monumenten en alles wat daarmee verband houdt, zal zeker tot die mogelijke thema's gerekend kunnen worden.

Al meteen kwam 'Helden' met het voorstel eens een aparte bijeenkomst te wijden aan 'kruisen en kapellen'. Besloten werd dat de secretaris na de vergadering contact zal opnemen met Pater Egelie.

Na afloop van de vergadering maakte iedereen van de gelegenheid gebruik om het museum van De Brede te bezichtigen. De aanwezigen waren vol lof over het museum en de mensen die het tot stand hebben gebracht.

Na afloop van de vergadering werden met de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg afspraken gemaakt voor een gezamenlijke vergadering op maandag 3 februari 1997 in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind te Horst.

De tiende bijeenkomst van het regionaal overleg wordt gehouden op maandag 17 maart 1997 in het gemeentehuis van Meerlo-Wanssum.

STICHTING STREEKMUSEUM OUDHEIDKAMER HORST

Enkele regelmatige bezoekers van de bibliotheek en de documentatieafdeling van de Oudheidkamer willen een 'ontmoetingsgroep' vormen voor mensen die willen beginnen met genealogisch onderzoek. Het doel is elkaar te helpen met tips en raadgevingen en vooral om - voor beginnende stamboom-onderzoekers - de drempelvrees weg te werken.

Tentoonstellingen in 1997

DoolenderWeis, 75 jaar onderwijs in Horst-Centrum, 2 maart tot 20 april. Aanleiding voor deze tentoonstelling was de opening in 1921 van een nieuw schoolgebouw voor de huidige Weisterbeekschool. Deze basisschool, vroeger alleen voor jongens, werkt (onder hetzelfde schoolbestuur) nauw samen met de Doolgaardschool, de voormalige meisjesschool. Op de tentoonstelling zijn veel herinneringen te zien aan het onderwijs van vroeger en nu (computers!). In het laatste weekeind van deze expositie verschijnt (vertraagd) een boek over hetzelfde onderwerp.

Dendron College, 27 april tot 11 mei. De eindexamencandidaten handvaardigheid van het Dendron College te Horst tonen eindexamenwerkstukken. *Kunstmanifestatie*, van 18 mei tot 6 juli. Expositie van Horster kunstenaars. "... wat Lambert Herraets verzamelde", van 13 juli tot 13 september. Een belangrijke Horster verzamelaar exposeert.

Open Atelierdagen, 20 en 21 september. Steunpunt bij openstelling van de ateliers van Noord-Limburgse kunstenaars.

Oud Horst in nieuws, november en december. Tentoonstelling naar aanleiding van de verschijning van de laatste twee delen van deze reeks.

Openingstijden:

dinsdag van 10-12 uur;

woensdag, donderdag, zaterdag en zondag van 14-16.30 uur;

vrijdag: gesloten. Groepen op afspraak

Adres: Steenstraat 2, 5961 EV Horst.

Telefoon (077) 398 6540.

STICHTING BEHEER KUNSTSCHATTEN SINT-LAMBERTUSKERK HORST

De geschiedenis van de Horster kerk reikt terug tot een grijs verleden. De oudste schriftelijke vermelding dateert uit 1219. In oktober 1944 werd het gebouw door oorlogshandelingen zo zwaar beschadigd dat men besloot tot afbraak, gevolgd door nieuwbouw. Gelukkig was het grootste deel van de inventaris bijtijds in veiligheid gebracht.

Kerkinventaris

Ongetwijfeld wordt het belangrijkste deel van de inventaris gevormd door de collectie beeldhouwwerken in hout en steen. Het oudste houten beeld is het zogenaamde 'takkenkruis', dat dateert van voor 1400. Het merendeel van de beelden dateert echter uit de periode 1520-1550 en wordt toegeschreven aan de zogenaamde 'Meester van Elsloo', een beeldhouwer-satelier dat waarschijnlijk in Roermond was gevestigd.

De belangrijkste stenen monumenten zijn de twaalfde eeuwse doopvont in Romaanse stijl, tevens het oudste stuk in de kerk, en de vroeg zestiende eeuwse groep van de Gregoriusmis.

De voortbrengselen van schilder-, borduur, edelsmeed- en geelgieterskunst zijn weliswaar geringer in aantal dan de beelden, maar kwalitatief bevinden zich er zeer goede onder. Zo behoren tot de hoogtepunten van edelsmeedkunst een laat-gotische cylindermonstrans, een laat-gotische kelk en een achttiende eeuwse zonnemonstrans uit Boxmeer.

Openingstijden:

Iedere dinsdagmorgen van 10.30 - 12.30, alleen van eind mei tot half oktober (tot en met de herfstvakantie). Tijdens de openingstijden en na afspraak is deskundige rondleiding aanwezig. Bovendien staat een dia-klankbeeld ter beschikking.

Tussentijdse afspraken, ook voor groepen, kan men maken met P. Roelofs, Stuksbeemden 66a, 5961 LG Horst, (077) 398 4163.

STREEKBOERDERIJMUSEUM DE LOCHT

Het museum toont hoe men leefde en werkte op een Noord-Limburgse boerderij omstreeks de eeuwwisseling. Het woonhuis is origineel ingericht en geeft uitstekend de sfeer van die tijd weer. In de schuur staan werktuigen opgesteld die een indruk geven van de wijze waarop men vroeger het land bewerkte. Daarnaast is in het museumcomplex ondergebracht het *Nationaal Asperge- en Champignonmuseum*. Het museum is voorzien van een lift.

Op zondagen zijn vaak speciale activiteiten voor jong en oud waarbij oude ambachten worden gedemonstreerd. In het bakhuis wordt regelmatig op traditionele wijze broodgebakken. In de herfst zijn demonstraties in het verwerken van fruit voor o.a. stroop en wijnbereiding.

Regelmatig worden wisseltentoonstellingen gehouden. Van 2 maart tot 4 mei over de Tomaat. Van 11 mei tot 24 augustus over de Schutterij. Van 31 augustus tot 7 december over Covas. Van 14 december tot 25 januari: Limburg in de winter.

In het museum zijn verkrijgbaar: jaarkaart en geschenkbond voor De Locht, ansichtkaarten van het museum en diverse publicaties van De Locht. Het museum geeft sinds 1992 een *Nieuwsbrief* uit, die op verzoek aan belangstellenden wordt toegezonden.

Openingstijden: Zondag, dinsdag en donderdag van 14.00 tot 17.00 uur. Groepen op afspraak.

Adres: Koppertweg 5, 5962 AL Horst-Melderslo.
Telefoon: (077) 398 7320 (of: (077) 398 3366).

KOPERSLAGERSMUSEUM P. VAN DER BEELE

Op 22 november 1995 heeft het Koperslagersmuseum P. van der Beele in Horst het koperen jubileum gevierd. Meer dan 25.000 bezoekers vonden in twaalf-en-een-half jaar hun weg naar dit kleine, unieke museum.

Een van de vele hoogtepunten waren de exposities in de Ecôle de Plomberie te Luik in 1988 en de Patrimoine Emploi met onderscheiding te Amiens in 1993. Een eervolle opdracht ontving de Horster koperslager voor de fontein van Versailles.

In verband met de beperkte ruimte is het raadzaam indien mogelijk uw bezoek tevoren telefonisch aan te kondigen.

Rondleidingen voor kleine groepen (maximaal 12 personen) worden uitsluitend na telefonische afspraak verzorgd.

Uitleg naar keuze in het Nederlands, Duits of Engels.

Openingstijden:

dinsdag, woensdag en donderdag van 13.00 tot 18.00 uur,

vrijdag van 13.00 tot 21.00 uur,

zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur.

Adres: Gasthuistraat 46, 5961 GB Horst.

Telefoon (077) 398 5621

MUSEUM BERT COPPUS

Bert Coppus, geboren in 1932 te Horst, kreeg zijn opleiding onder andere aan de Jan van Eyck-academie in Maastricht. Hij slaagde met onderscheiding en was winnaar van de prijs van de gemeente Sittard.

Hij exposeerde op tal van plaatsen waaronder: Waaggebouw (Nijmegen), Provinciaal Museum (Hasselt), Suermondt Museum (Aken), Cultureel Centrum (Venlo), Pulchri Studio's (Den Haag), Schouwborg (Heerlen), Kasteeltuinen (Arcen), Cultureel Centrum (Venray), Limburgs Museum (Venlo).

Bert Coppus beheerst diverse technieken en materialen: olieverf, tempera, aquarel, gouache, etsen en mengtechnieken. Werk van hem bevindt zich in een groot aantal openbare gebouwen, in de vaste collectie van het Limburgs Museum en bij particuliere verzamelaars.

De natuur in al zijn facetten is mijn inspiratiebron. Als ik niet schilder ben ik in mijn tuin of in de natuur. Na mijn opleiding (schilderkunst) aan de Jan van Eyck-academie heb ik een periode van puur fijnschilderen gehad. Nu neig ik meer naar een kleurig impressionisme. Dat lijkt wat spontaner, maar pas op. Elk streepje, elk takje komt pas na enorm veel overleg op het doek, want ik ben een perfectionist. Toch blijft schilderen bij mij een gevoelskwestie en een gevecht met de materie.

Openingstijden:

dinsdag 10.00-17.00 uur en op telefonische afspraak.

Adres: Meterikseweg 71-73, 5961 CV Horst.

Telefoon (077) 398 1487.

LIMBURGS MUSEUM

Middeleeuwse kastelen in Limburg

Wegens groot succes is de tentoonstelling Limburgse kastelen in het Limburgs Museum verlengd tot 31 december 1997. Kastelen spreken nog altijd tot de verbeelding van jong en oud. Men denkt aan ridders en jonkvrouwen, feesten en kerkers, belegeringen en geheime uitgangen, een decor van uitersten, en dan nog wel zo dichtbij in de gebieden van het huidige Limburg.

De expositie *Middeleeuwse kastelen in Limburg* toont de verschillende facetten van het kasteelleven aan de hand van archeologische vondsten, audiovisuele effecten, schilderijen, een maquette-landschap en reconstructies van een keuken en woonkamer. Ook aan de kinderen is gedacht.

Er is bovendien een bijzonder fraaie mogelijkheid om over heel de wereld het Limburgs Museum en de tentoonstelling te bezoeken, namelijk via een computer op het internet-adres: <http://www.limbu.nl/lbmuseum>. Dit multimedialprogramma is in de 'computerwereld' bijzonder goed ontvangen. Er is een demo-versie op cd-rom (PC-Active 89) verkrijgbaar bij: PC-Active, Postbus 2545, 1000 CM Amsterdam.

In het museum zijn behalve de vaste collectie ook nog andere exposities te bezoeken.

Keramik met traditie tussen Rijn & Maas, nog tot 21 april. Tussen Rijn en Maas draaien pottenbakker al eeuwenlang hun vormen uit klei. In de zestiende en zeventiende eeuw ontstond er een specialisatie in roodbakkend aardewerk met loodglazuur. De pottenbakker gebruikte, afhankelijk van vakmanschap, traditie en eigen kunstgevoel, een grote variatie aan versieringen. Er is ook werk van eigentijdse keramisten te zien.

A73: De weg terug, van 17 mei tot 17 augustus. Een drieluik over de aanleg van de A73: opgravingslocaties, reconstructie van een Romeinse bewoning rond Venray, grote infrastructurele ingrepen in het Limburgs landschap (A73, de Grens- en de Zandmaas). Na 17 augustus is deze tentoonstelling nog te zien in het Provinciehuis te Maastricht en het Freulekeshuus te Venray.

Openingstijden: van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 uur tot 16.30 uur en op zaterdag en zondag van 14.00 uur tot 17.00 uur.

Het museum is op maandag gesloten.

Adres: Goltziusstraat 21, 5911 AS Venlo. Telefoon (077) 359 6762.

NIEUWE PUBLICATIES

Verschenen

* G.A. van Strien, Horst Schepenprotocol 1709-1737. Samenvattingen en transcripties van Schepenbank Horst. Bunnik 1996. Register op namen. Prijs f 33,50. Adres: Ir drs G.A. van Strien, Kon. Julianalaan 15, 3981 BA Bunnik. Bestellingen: overmaking f 39,50 op giro 2042766 tnv G.A. van Strien.

Voor de heer Gom van Strien was zijn huwelijk met een Horster meisje aanleiding zich te gaan verdiepen in de geschiedenis van haar geboorteplaats. Het resultaat tot nu toe zijn twee in eigen beheer uitgegeven boeken, een betreffende schepenprotocollen en een genealogie van de familie Cuppen.

Het eerste boek bevat alle schepenprotocollen van de Horster Schepenbank uit de periode 1709-1737, in transcriptie of in samenvatting. Van de aktes waarvan samenvattingen zijn gemaakt worden tenminste vermeld datum, namen en onderwerpen. De meeste akten betreffen verkopen en overdrachten van onroerende goederen, verder testamenten, boedelscheidingen en schen-kingen. Vooral voor genealogisch onderzoek heeft de heer Van Strien nuttig werk gedaan. Zijn boeken - evenals vele andere voor genealogen nuttige bronnen - zijn aanwezig in de bibliotheek van de Oudheidkamer van Horst.

* G.A. van Strien, Genealogie Cuppen. Bunnik 1996. Geïllustreerd. Prijs f 33,50. Adres: Ir drs G.A. van Strien, Kon. Julianalaan 15, 3981 BA Bunnik. Bestellingen: overmaking f 39,50 (incl. verzendkosten) giro 2042766 tnv G.A. van Strien en vermelding 'boek Cuppen'.

Vanaf de stamvader, geboren rond 1600, zijn alle afstammelingen met de naam Cuppen opgenomen, tot aan de jaren zestig van deze eeuw. Zo veel mogelijk geplaatst tegen de achtergrond van de geschiedenis van Horst. De schrijver gaat uitgebreid na hoe de stamvader aan de naam *Cuppen* kwam. Gevonden werd het testament van de stamvader en zijn tweede vrouw. De heer Strien kon beschikken over de gegevens van een familielid. Verder kon hij gebruik maken van diverse documenten, bidprentjes, foto's en dergelijke, ook ter illustratie van het geheel.

* G.M.H. Lenssen, Genealogische weergave families Verdellen-Lemmen. Horst 1996. Geïllustreerd. Prijs f 40,00. Adres: G.M.H. Lenssen, St. Jozefstraat 12, 5961 GM Horst. Bestellingen: overmaking f 42,50 (incl verzendkosten) bankrekening 123645859 tnv G. Lenssen.

Onder de titel 'Genealogische weergave families Verdellen-Lemmen' heeft de heer Lenssen verslag gedaan van naspeuringen naar zijn Horster families van moederszijde, Verdellen en Lemmen. Hij kon met zijn stambomen teruggaan tot Johannes Verdellen, die leefde van 1651 tot 1727, en tot Alert (Alardus) Verdellen, geboren in 1653 en overleden in 1733. In de Schepenbank is een akte van scheiding en deling uit 1742 van de weduwe van Jan Lemmen en haar kinderen te vinden. Interessant zijn de beschrijvingen en afbeeldingen van boerderijen die door leden van de familie werden bewoond, onder andere Helpeney, Jaans, Homberg, Fleuren, Michels en Lemmenhuis. Verder heeft de samensteller zijn boek verrijkt met bidprentjes en familiefoto's.

* Frans Hermans, 'Een up-to-date modern gebouw' Het Nedinsco-complex te Venlo 1921-1945. Publicatie van het Gemeentearchief Venlo, deel 4. Venlo 1996. Prijs f 24,50. Adres: Gemeentearchief Venlo, Dokter Blumenkampstraat 1, 5914 PV Venlo. ISBN 90-802392-3-2

Een belangrijk industrieel monument van Venlo dreigt te verdwijnen: de Nedinsco-gebouwen, gesticht door Carl Zeiss uit Jena, fabrikant van optische apparatuur. Het stadsbestuur heeft in het 'Ontwikkelingsplan Venlo-Centrum-Zuid' (1992) woningbouw gepland in het gebied waar de fabriek ligt. De vraag of (een deel van) Nedinsco daarin een plaats kan krijgen, bijvoorbeeld als cultureel centrum, ligt nog open. Markant voor het stadsbeeld is de hoge betonnen toren van het Nedinsco-complex ('Witte Dame') zeker: transparant, veel glas en lichtgrijs geverfd beton. Is er invloed van het 'moderne bouwen' uit de jaren twintig: het Nieuwe Bouwen, van het Bauhaus misschien?

Hoe kwam Carl Zeiss uit Jena op de gedachte om een fabriek te stichten in Venlo, ook vlak bij de Maas? Bij hoog water waren er vaak overstromingen. Nog in 1994 ging (ook voor onderzoek belangrijk) bedrijfsarchief daarbij verloren. Allemaal toeval? Na de Eerste Wereldoorlog werd in 1919 bij het Verdrag van Versailles onder andere Carl Zeiss Jena aan banden gelegd. In 1920 kocht Carl Zeiss om genoemde verbodsbepalingen te ontlopen via een Nederlandse agent een leegstaande chocoladefabriek aan de Molensingel in Venlo (dichtbij Duitsland!), natuurlijk met de bedoeling om daar in Jena verboden apparatuur te gaan fabriceren. Men koos voor een neutrale Nederlandse naam: Nederlandse Instrumenten Compagnie,

Nedinsco.

Het bedrijf bestaat nog steeds en kan terugkijken op een roerig bestaan, denk maar eens aan de Hitler-tijd en de Tweede Wereldoorlog. Wat er verder ook gebeurt: Frans Hermans heeft alvast een mooi, gedegen boek geschreven.

* P. van Nunen, Toeren. De geschiedenis van de Noord-Limburgse vrouwenmuts van ca 1700 tot 1945. Horst 1997. Geïllustreerd. Prijs f 5,00. Verkrijgbaar bij: Stichting Oudheidkamer Horst, Steenstraat 2, 5961 EV Horst.

Voorafgaand en tijdens de tentoonstelling over Toeren, die dit jaar werd gehouden in de Oudheidkamer te Horst, verscheen als begeleiding, tevens bedoeld als lesbrieven, een brochure over hetzelfde onderwerp van de hand van Piet van Nunen, secretaris en conservator van Stichting Oudheidkamer Horst met een 'ten geleide' van drs B. Fasol, burgemeester.

De hoofdbedekking die 'toer' werd genoemd, werd van ongeveer 1870 tot het einde van de Tweede Wereldoorlog door veel vrouwen gedragen. Daarvoor droegen vrouwen een eenvoudiger muts, 'kornet' genaamd. In de collectie van de Oudheidkamer zijn mooie voorbeelden te vinden. Er waren verschillen en er was een traditie. De toeren van jonge meisjes, jonge en gehuwde vrouwen waren verschillend. Bij rouw werd een zwarte rouwtoer gedragen. Het vervaardigen van deze hoofddeksels was 'een hele toer' en werd daarom verricht door vrouwen die zich hierin hadden gespecialiseerd, zogenaamde 'mutsenmaaksters'. In de Oudheidkamer zijn foto's van bekende mutsenmaaksters aan het werk te zien, evenals de gereedschappen die ze gebruikten.

De heer Van Nunen tracht op een eenvoudige wijze vaak ingewikkelde zaken voor belangstellenden, volwassenen en scholieren, te schetsen. Hij heeft intussen een aantal brochures op zijn naam staan. Ze zijn zonder meer te gebruiken als lesbrieven voor het onderwijs en voorzien dus ook daar in een behoefte. Hij ontving een onderscheiding van het gemeentebestuur van Horst.

* Loe Derix, Oud Horst in het nieuws. Deel 7, 1946 tot 1951. Met illustraties en register. Horst 1996. Prijs f 49,50. ISBN 90-800529-7-3-geb.

Het zevende deel van "Oud Horst in het nieuws" behandelt zeer uitvoerig de jaren vlak na de oorlog (1946-1951). Deel 7 van Oud Horst omvat 356 pagina's! Dat zijn er bijna 100 meer dan het gemiddelde van de vorige delen. Oud Horst 7 is vooral ook een extra dik boek geworden, omdat er bewust is gekozen voor een uitgebreide verslaggeving van de Horster inbreng bij de militaire acties in het voormalige Oost- Indië. In het boek is een lijst opgenomen van alle 183 jongens uit onze gemeente die vaak voor het eerst in hun leven de ouderlijke woning verlieten om in de tropen, slecht voorbereid, "orde en vrede" te gaan brengen in een stukje van ons toenmalige koninkrijk. Na meerdere jaren keerden ze terug, om, met aanzienlijke achterstand op leeftijdgenoten, te beginnen aan hun maatschappelijke loopbaan.

Dankbaarheid voor hun inzet in Indië hebben ze nauwelijks ondervonden, integendeel...

Deze reeks boeken nadert de voltooiing. De schrijver heeft met zijn medewerkers gekozen voor een zeer strikte aanpak. De reeks is gebaseerd op persberichten die in facsimile chronologisch worden afgedrukt, waar mogelijk voorzien van verdere achtergrondinformatie op basis van interviews, archiefonderzoek of documentatie. Als de auteur over een afbeelding beschikte, werd die bij het bericht geplaatst. Dat kan een foto of tekening zijn die bij het afgedrukte bericht hoorde of een die afkomstig is uit het archief van de auteur. Hij is uiteraard sterk afhankelijk van het gevonden materiaal. Het geheel vormt intussen een unieke bron voor de kennis van de geschiedenis van Horst in de negentiende en twintigste eeuw.

* Jaaroverzicht 1996. Heemkundevereniging Sevenum. Prijs f 12,50. Secretariaat: Postbus 6876, 5975 ZH Sevenum.

Het jaaroverzicht van Heemkundevereniging Sevenum geeft een goed beeld van hun werkzaamheden. Alle actieve leden maken - al naargelang hun interesse(s) - deel uit van één of meer 'werkgroepen'. In het jaarverslag kan men lezen over hun activiteiten in het voorbije jaar. Zo telt de 'werkgroep jaaroverzicht' drie leden. In 88 pagina's A4-formaat passeert een heel jaar de revu. De leden van de werkgroep schrijven zelf een deel van de kopij, daarnaast kunnen ze een beroep doen op de diverse andere werkgroepen en op individuele leden die een artikel over een bepaald onderwerp schrijven.

De werkgroep dialect is bezig met een dialect-boek waarvan de uitgave

(voor 1997 gepland) moest worden uitgesteld. De werkgroep schaapskooi kan met gepaste trots de voltooiing van de herbouw van de 'Paul's Koije' melden.

De 'Heemkundige bijdragen 1996' beslaan drie kwart van de inhoud. Enkele onderwerpen: Bartholina Nabben, 1766-1822, een opmerkelijke vrouw; Sevenum heeft weer een meiboom; De Schoester; Boerenbond 100 jaar; Over De Peel, turf en andere zaken; Vernoemingen in het verleden (Piet van Enckevort: er bestonden tot voor kort vaste regels voor het geven van voornamen aan kinderen, de zogenaamde 'vernoemingsregels').

* A.P.M. Cammaert, Sporen die bleven. Razzia's en deportaties in de herfst van 1944 in Noord- en Midden-Limburg. Helden 1996. ISBN 90 9010021 0 geb. Prijs f 65,00. Adres: Stichting Deportatie 1944, Beringerhoek 8, 5986 AR Beringe.

De Stichting Deportatie 1944 heeft met de uitgave van dit boek over de razzia's en deportatie in oktober 1944 in Noord- en Midden-Limburg een goed werk verricht. Aan de hand van het door de stichting verzamelde materiaal heeft de historicus dr A.P.M. Cammaert in zeer korte tijd dit boek geschreven. Doel van het project was het vervaardigen van een boek met een wetenschappelijk verantwoorde geschiedenis van de deportatie in oktober en november 1944 van ongeveer 3000 Noord-Limburgers, 275 uit de gemeente Horst en 427 uit de gemeente Sevenum. In die opzet is de stichting alleszins geslaagd, wat ook bleek uit de overweldigende belangstelling bij de presentatie. Een bij die gelegenheid vervaardigde video-band is eveneens te koop bij de stichting.

In het geïllustreerde boek van 292 bladzijden wordt een zo compleet mogelijk beeld gegeven van de belangrijkste aspecten van de deportatie zoals de Duitse bedoelingen, de wijze van oppakken, de reis naar de deportatieoord, het verblijf, de bevrijding, de reis terug en de terugkeer in de lokale samenleving. Verder wordt aandacht besteed aan de lotgevallen van de gezinnen waarvan een lid was weggevoerd naar Duitsland. Opgenomen is een lijst met namen van alle personen die tijdens razzia's in oktober of november 1944 werden opgepakt en voor korte of langere tijd werden gedeporteerd naar Nazi-Duitsland om er dwangarbeid te verrichten, of die tijdens een razzia of op transport in Duitsland werden gedood of dodelijk gewond. Zo'n lijst maken blijft een hachelijke zaak, pijnlijk voor wie zijn naam niet terug vindt in de lijst en bij wie de herinnering aan de meegemaakte en een leven lang gedragen ellende op zo'n moment weer

naar boven komt.

* Het Gelders Land- en Stadrecht van het Overkwartier van Roermond 1620. Opnieuw uitgegeven en van een historische inleiding voorzien. Werken nr 25. Arnhem 1996. ISBN 90 800512 4-1. Prijs f 75,00. Adres: Stichting Oud-Vaderlands Recht, Markt 1, 6811 CG Arnhem.

Als deel 25 van de Werken der Stichting tot Uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlands Recht verscheen een heruitgave van bovengenoemd werk. Met zijn 2060 artikelen, geordend in zes boeken, is het Gelders Land- en Stadrecht een heel belangrijk handboek voor de kennis van het recht en beoefening van de geschiedenis van Limburg en het voormalige Overkwartier van Roermond in het bijzonder.

Het was tot aan de Franse Tijd, en soms nog lang daarna, aanwezig in alle schepenbanken. Voor een origineel exemplaar van dit boek - soms nog met de aanduiding van de schepenbank waaruit het exemplaar afkomstig is - moet men tegenwoordig in de handel toch al gauw duizend tot tweeduizend gulden en meer betalen. De heruitgave van dit werk met een omvang van 391 pagina's kost f 75,00 plus f 10,00 verzendkosten.

* Jan Korsten, Standhouden door veranderingen. De Limburgse Land- en Tuinbouwbond als behartiger van agrarische belangen. 1896-1996. Nijmegen 1996. Register. Geïllustreerd. Handelsuitgave dissertatie. Prijs f 60,00. ISBN 90-5625-009-4 geb.

De in 1896 opgerichte Limburgsche Christelijke Boerenbond fuseerde in 1901 op aandrang van het provinciaal bestuur met de Maatschappij van Landbouw tot Limburgsche Landbouwbond. In 1919 ontstond tenslotte de Limburgsche Land- en Tuinbouwbond, LLTB. De bond wilde de godsdienstig-zedelijke, de culturele, de maatschappelijke en de stoffelijke belangen van de boeren- en tuindersstand behartigen.

De centrale vraag van Korsten is: hoe heeft de LLTB zich gedurende de afgelopen eeuw van haar taak gekweten. Van grote invloed daarop waren de grote maatschappelijke veranderingen die zich in de voorbije eeuw hebben voltrokken.

Aanvankelijk stond het voortbestaan van agrarische gezinsbedrijven voorop. Rationalisatie, flexibiliteit en risicospreiding waren sleutelwoorden. Nieuwe technieken en kennis werden verspreid via cursussen, proefvelden, fokverenigingen en *Land en Vee*. Coöperatieve samenwerking leverde de kleine boer schaalvoordelen op. In 1940 was de LLTB het centrum van een uitgebreid economisch bondsapparaat. De bond stelde het gezinsbedrijf als het ideaal en wierp zich op als hoeder van de oude plattelandssamenleving.

Na de Tweede Wereldoorlog moest ook de LLTB haar beleid bijstellen als gevolg van grote maatschappelijke veranderingen. Schaalvergroting en mechanisatie werden nu sleutelwoorden. Het traditionele gemengde bedrijf maakte plaats voor gespecialiseerde, steeds groter wordende agrarische ondernemingen. De LLTB moest hierop inspelen. De maatschappelijke veranderingen hadden ook gevolgen voor de wijze waarop de LLTB naar buiten toe de belangen van de achterban behartigde. Het altijd gehanteerde overlegmodel moest worden aangepast. Het sluiten van coalities met andere groeperingen en het voeren van acties gingen tot de mogelijkheden behoren. Standhouden door veranderingen luidde het devies!

Aangekondigd

* **Loe Derix, Oud Horst in het nieuws. Delen 8 en 9. Met illustraties en register. Horst 1997.** Wie er snel bij is, kan nog alle delen bestellen bij: Loe Derix, Elsbeemden 25, 5961 JZ Horst. (077) 398 3961.

Op 7 november aanstaande zullen de laatste delen van "Oud Horst in het nieuws" verschijnen. De gebeurtenissen in de gemeente Horst in de periode 1843-1956 zijn dan vastgelegd in acht boeken plus een registerdeel. Deel 8 omvat de jaren 1951 tot 1956 en Nieuw Guinea. Wederom uiteenlopende onderwerpen. Berichten en achtergronden over Griendtsveen (gemeente Horst koopt dorp van de stichters: de familie Van de Griendt), gebroeders Huub en Wim van Doorne (stichters van DAF), Jan van Eechoud (resident van Nieuw Guinea), Janssen & De Jong Wegenbouw op Haïti.

Deel 9 is het registerdeel op meer dan 2000 foto's, op bijna 2500 pagina's, over ongeveer 40.000 personen. Waarschijnlijk een unicum! Een werk van tien jaren.

BESTUUR

Voorzitter: De heer drs J.M.W.C. Schatorjé
Loevestraat 61, 5961 TW Horst. Telefoon (077) 398 5494

Vice-voorzitter: Mevrouw drs Y.A.W. Hermans-Cuppen
St.Odastraat 80 5962 AW Horst. Telefoon (077) 398 1717

Secretaris: *De heer J.M.G. Kelleners*
Stuksbeemden 16, 5961 LG Horst. Telefoon (077) 398 5349

Penningmeester: De heer C.L.G. Theeuwen
Paulus Potterstraat 26, 5961 AZ Horst. Telefoon (077) 398 3332

Lid: Mevrouw drs A.P.M. Gielen-van Bommel
Nieuwenhofweg 5, 5962 NS Horst. Telefoon (0478) 69 1784

Lid: De heer M.H. Cortenbach
Venloseweg 6, 5961 JC Horst. Telefoon (077) 398 1360

Lid: De heer J.Th.H. Sleutels
Schoutstraat 14, 5975 XL Sevenum. Telefoon (077) 467 2038

Tot slot

- * Wist U al dat van belangstellende niet-leden voor het bijwonen van LGOG-lezingen een bijdrage van vijf gulden in de kosten wordt gevraagd ?
- * Wist U dat U nieuwe leden ook kunt aanmelden bij de secretaris?
- * Wist U dat het *LGOG-gezinslidmaatschap* slechts zeven gulden vijftig kost? Het gezinslid is verder gewoon lid, maar de post ontvangt men slechts eenmaal per adres?
- * Een briefkaartje aan: *LGOG, Postbus 83, 6200 AB Maastricht* is voldoende om iemand op te geven als gewoon lid of als gezinslid.

Kopij voor de volgende aflevering van *INFO LGOG Kring Horst* (nummer 17, september 1997) kunt u inzenden tot 15 augustus 1997.
St Odastraat 80, 5962 AW Horst. Telefoon (077) 398 1717.